

З. Истратова О. Н., Эксакусто Т. В. Психодиагностика: коллекция лучших тестов. 8-е изд. Ростов н/Д., 2011. 375 с.

Одержано 24.03.2019

В данной статье предоставлена обзорная информация касательно потребности в детальном исследовании влияния веры личности на взаимоотношения в тандеме «человек–право». Работа, со своим новым взглядом на ситуацию, будет интересна широкому кругу читателей: психологам, юристам, полицейским, простым людям. Идея достаточно новая и перспективная как в плане исследований, так и в плане оказания помощи людям и государству в дальнейшем.

Ключевые слова: вера, потеря, психология, человек, личность, право, область науки, позитивное восприятие, юридическая, правовая, актуальность, современное общество, правоотношения. Правосознание, субъективное восприятие, формирование взаимоотношений, психологические тесты, теории.

УДК 159.9

Валентина Валеріївна МОСКОВЧЕНКО,

кандидат психологічних наук,

старший викладач кафедри соціології та психології факультету № 6

Харківського національного університету внутрішніх справ;

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-1669-7503>

КЛАСИФІКАЦІЇ НЕПОВНОЛІТНІХ ПРАВОПОРУШНИКІВ

Наведено огляд класифікації неповнолітніх правопорушників та особливостей їх специфічних психологічних рис, які складаються у комплекс несприятливих індивідуально-психологічних характеристик та обумовлюють протиправну поведінку цих підлітків

Ключові слова: підлітки, неповнолітні правопорушники, девіантна поведінка, делінквентна поведінка.

Питання поділу, класифікації неповнолітніх правопорушників досліджувало багато вчених. Г. Бочкарьова ділить правопорушників на окремі типи, залежно від їх суб'єктивного ставлення до здійснюваного правопорушення, на «безконфліктних» і «циніків». Кожний з цих типів рідко проявляється в «чистому вигляді», проте педагог, встановивши домінуюче ставлення підлітка до своєї поведінки, отримує можливість здійснювати більш доцільний психологічний вплив, добиватися виховного ефекту шляхом перебудови системи установок, ціннісних орієнтацій.

Пропонуючи свою класифікацію неповнолітніх правопорушників, Г. Потанін використовує як головний критерій з одного боку, зміст, а з іншого – ступінь вираження (стабільності) їх моральної спрямованості. Він виділяє шість груп правопорушників: особливо стабільний позитивний характер спрямованості особистості, стабільний позитивний, нестабільний позитивний, нестабільний негативний, стабільний негативний, особливо стабільний негативний характер спрямованості особистості [1].

А. Селецький і С. Татарухін пропонують типологію правопорушників, в основі якої лежать їх моральні особливості, мотивація скоєних ними правопорушень, що дозволяє певною мірою прогнозувати зміст і методику профілактичних заходів. Першу групу становлять правопорушники, які повністю не усвідомлюють суспільної небезпеки вчиненого, недооцінюють наслідки таких дій і можливості покарання. Другу – ті, які повністю усвідомлюють суспільну небезпечність допущеного і можливу міру покарання. Найменшу групу становлять підлітки зі стійкими антигромадськими поглядами і звичками. При альтернативі вибору вчинку свідомо віддають перевагу негативізму в поведінці [2].

Дослідники М. Алемаскін, М. Буянов, К. Ігошев, М. Кондратьєв, А. Лічко вважають, що делінквентна поведінка неповнолітніх обумовлена соціально-психологічними причинами, у тому числі характером мікросередовища, груповими взаємин, недоліками виховання і т. п. [3].

Дослідження, яке проводив Е. Р. Чернобродов, підтвердило, що до мінування деформованих потреб над просоціальними інтересами і установками породжує відмирання самозаборон, тобто «негативного мотиву» (за Є. П. Ільїним), що гальмує спонукання, пов'язані з порушенням законів і моральних норм поведінки, а також з небезпечкою для життя і здоров'я.

Цибулько В.О. в своєму дослідженні виявив, що делінквентні підлітки емоційно байдужі, грубі у ставленні до близьких їм людей, мають схильність до ризику і створення конфліктних ситуацій, розгальмовані, егоїстичні й марнославні, характеризуються надмірною претензійністю. Найчастіше це єдина дитина в сім'ї. В одних ситуаціях у них спостерігається підвищене прагнення до самостійності, нетерпимість до опіки, в інших же вони виявляють вражаючу безпомічність, страх і тривогу. Серед них є й такі, для яких характерна спрямованість на спілкування. Ця потреба виявляється у прагненні весь вільний час проводити серед однолітків. У таких правопорушників відхилення від норм поведінки зумовлюється нестійкістю

останньої і, як правило, залежить від ситуації, від впливу колективу школи, педагогів, батьків, неформальної групи. У них іноді з'являється бажання виправити свою поведінку. Вони недооцінюють невідворотність покарання, що полегшує прийняття рішення щодо вчинення правопорушення.

Дослідники М. Алемаскін, М. Буянов, К. Ігошев, М. Кондратьєв, А. Лічко вважають, що делінквентна поведінка неповнолітніх обумовлена соціально-психологічними причинами, у тому числі характером мікросередовища, групових взаємин, недовіками виховання тощо [4].

В роботах Є. В. Макушкіна, В. Я. Гіндікіна, Н. А. Фелінської автори визнають як причину протиправної поведінки особистісні девіації, які виникають під дією соціально-психологічних факторів і біологічних, що формують асоціальні особистісні порушення.

У роботах А. Ратінова вказуються такі характеристики неповнолітнього, що сприяють проявам делінквентності у поведінці: емоційна нестійкість, конфліктність, агресивність, схильність до ризику тощо. У своїх роботах Р. М. Ліндер та Дж. Ф. Джонсон вбачають причину протиправної поведінки в алкоголізмі батьків, неблагополуччі в родині, неправильному вихованні тощо [5].

Як бачимо, протиправна поведінка серед підлітків дуже часто розглядається як соціальне явище, як результат впливу негативних соціальних факторів. Безперечно, можна відмітити соціальні причини поширення девіантної поведінки підлітків. Закономірності соціально-психологічних, соціально-економічних впливів на психіку людини, в тому числі і підлітків, були відмічені ще в кінці XIX ст. Г. Тардом. Але, девіантну поведінку неповнолітнього не завжди можна пов'язувати з «революційними змінами» або економічними потребами, ідеологічною кризою чи кризою в відносинах між його батьками тощо. Є ще ряд особливостей, котрі в своїй сукупності детермінують протиправну поведінку підлітків. Серед таких особливостей слід виділити вікові закономірності становлення та розвитку особистості підлітка, особистісні характеристики, наявність акцентуацій тощо.

Г. Міньковський вирішальним фактором протиправної поведінки неповнолітніх вважає моральну позицію, ціннісні орієнтації особистості. З морально-психологічних властивостей особистості він виділяє такі, як егоцентризм, неповага до почуттів і переживань інших людей, переконаність у допустимості насильницьких засобів у реалізації своїх бажань, і вирішенні конфлікту, позиція самовиправдання тощо. Показано, що за ступенем вираженості та характером

особистісних деформацій виділяють три групи неповнолітніх делінквентів (які регулярно скоюють правопорушення; ситуативні, що діють в залежності від обставин; випадкові, які переступили закон тільки одного разу).

Л. С. Славина вивчаючи недисциплінованих школярів з порушеннями в афективно-мотиваційної сфері особистості і з неправильним ставленням до школи, зазначала, що слід брати до уваги самотність особистості підлітка, його досягнення в інших сферах, інакше його самооцінка буде відрізнятися однобічністю.

А. І. Долгована прикладі підлітків виділяє насильницький і корисливий типи деформації особистості. При насильницькому типі має місце прагнення до самоствердження, бажання представити себе сильною, справедливою, чуйною натурою, завжди готовою прийти на допомогу. Однак уявлення про справедливість у таких осіб спотворені, їх мораль по суті є мораллю злочинця. Для них типовими є груповий егоїзм, тісна прихильність до неформальної групи, жорстокість, культ сили, переконаність у правильності своєї поведінки. Для корисливого типу більш характерний не груповий, а індивідуальний егоїзм. У його представників більш дефектними є ціннісні орієнтації, вони повністю усвідомлюють протиправний характер своїх дій. Таких підлітків відрізняють скритність, аморальність, наявність корисливих установок, більш глибока соціальна занедбаність. На практиці здебільшого доводиться мати справу з комбінаціями зазначених типів [5].

Отже, делінквентним підліткам притаманні специфічні психологічні риси, які складаються у комплекс несприятливих індивідуально-психологічних характеристик та обумовлюють протиправну поведінку цих підлітків.

Список бібліографічних посилань

1. Московченко В. В. Психологічні особливості життєздатності неповнолітніх засуджених чоловічої статі : дис. ... канд. психол. наук : 19.00.06. Харків, 2017. 214 с.
2. Пономарева В. В. Клиническая характеристика социальной фобии у подростков при наличии опасного донозологического партерна употребления психоактивных веществ. *Факторы риска девиантного поведения подростков*. 2012. № 2. С. 55–59.
3. Попов В. А., Кондратьева О. Ю. Изменение мотивационно-ценностных ориентаций учащейся молодежи. *Социс*. 1999. № 6. С. 96–99.
4. Макушина О. П. Психология зависимости : учеб. пособие. Воронеж : Воронеж. гос. ун-т, 2007. 79 с.
5. Зімовін О. І., Заїка Є. В. Стимуляція та врівноваження рефлексивних проявів особистості // *Особистість, суспільство, закон: психологічні*

проблеми та шляхи їх розв'язання : зб. тез доп. Міжнар. наук.-практ. конф., присвяч. пам'яті проф. С. П. Бочарової (м. Харків, 30 берез. 2017 р.) / МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків, 2017. С. 36–38.

Одержано 01.04.2019

Приведен обзор классификации несовершеннолетних правонарушителей и особенностей их специфических психологических черт, которые складываются в комплекс неблагоприятных индивидуально-психологических характеристик и обуславливают противоправное поведение этих подростков.

Ключевые слова: подростки, несовершеннолетние правонарушители, девиантное поведение, делинквентное поведение.

УДК 159.9

Сабріна Ельшад кизи МУСТАФАЄВА,

студентка 4 курсу кафедри соціології та психології
факультету № 6 Харківського національного університету внутрішніх справ

Науковий керівник: Яна Сергіївна ПОНОМАРЕНКО,

кандидат психологічних наук,

доцент кафедри соціології та психології факультету № 6

Харківського національного університету внутрішніх справ

ПСИХОЛОГІЧНА ГОТОВНІСТЬ ДО ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У ВЗАЄМОЗВ'ЯЗКАХ З ФАКТОРАМИ ПРИЙНЯТТЯ РІШЕНЬ У СИТУАЦІЇ НЕВИЗНАЧЕНОСТІ В ПОЛІЦЕЙСЬКИХ

Охарактеризовано явища психологічної готовності до інноваційної діяльності та прийняття рішень в ситуації невизначеності у розрізі професійної діяльності поліцейських. Емпірично виявили і дослідили взаємозв'язки складових психологічної готовності до інноваційної діяльності та факторів прийняття рішень в ситуації невизначеності у поліцейських.

Ключові слова: психологічна готовність, інноваційна діяльність, прийняття рішень, невизначеність, поліцейський.

Інноваційні трансформації українського суспільства на сучасному етапі його розвитку є об'єктивною необхідністю. Характерною їх ознакою є оновлення, активне впровадження нових моделей інноваційного розвитку, спрямованих на підвищення якості та конкурентоспроможності всіх галузей суспільства. Розбудова нового суспільства та